

KVALITETSREDOVISNING
FÖR
FÖRSKOLOR, SKOLOR OCH
FRITIDSHEM
I FÄRSTA
2006

Kvalitetsredovisning

Farsta förskolor, skolor och fritidshem

2006

Innehåll

Inledning	4
Förutsättningar	5
Skolornas och förskolornas organisation	3
Grundskolan	
Personal	6
Särskolan	6
Integrering mellan grundskola och skolbarnsomsorg	6
Normer och värden	7
Exempel på åtgärder som vidtagits för att motverka mobbing	7
Lärande och kunskap	8
Matematiskt innehåll i grundskolans undervisning	8
Farstaskolan	8
Läxprojektet	8
NTA	9
SPITS	10
Läsutveckling	10
Nationella prov år 5	11
Nationella prov år 9	11
Behörighet till gymnasieskolan	11
Meritvärde	12
Exempel på åtgärder med anledning av brister i måluppfyllelsen	13
Elevernas ansvar och inflytande	13
Exempel på mål	13
Resultat	13
Åtgärder för utveckling	13
Bedömning och betygssättning	14
Bedömningsinstrument	14
Utvecklingssamtal	15

Förskolan	16
Personal	16
Målen för förskolan	17
Kvalitetsredovisningen	17
Normer och värden	15
Miljöarbete	18
Utveckling och lärande	18
Förskoleprojektet	18
IT inom förskolan	18
Individuell utvecklingsplan	18
Barnens inflytande	20
Samverkan	20

Fritidshemmen

Personal	22
Barngrupperna	22
Kvalitetsarbetet	22
Normer och värden	22
Lärande och inflytande	23
Samverkan	24

Kvalitetsredovisning 2006

Farsta förskolor, skolor och fritidshem

Inledning

Staden ska enligt den statliga förordningen om kvalitetsredovisning upprätta en skriftlig sådan senast den 1 maj 2007 avseende kalenderåret 2006. Kommunens redovisning ska bygga på förskolornas och skolornas kvalitetsredovisningar och andra uppgifter som är väsentliga för uppföljning och utvärdering.

Det grundläggande motivet för att kravet på kvalitetsredovisningar har införts, är att redovisningarna ska fungera som hjälpmedel för att utveckla och förbättra verksamheten, genom att skolans resultat och arbetet med att uppfylla skolans mål synliggörs.

Varje skola och förskoleenhet i respektive stadsdel skriver sin kvalitetsredovisning. Dessa sammanställs till en för stadsdelen gemensam redovisning, som lämnas till utbildningsförvaltningen. Redovisningarna utgör sedan grunden för *Stockholms stads kvalitetsredovisning för förskolor och skolor*. Slutligen granskar Skolverket kommunernas redovisningar.

Kvalitetsredovisningarna tjänar flera syften:

- Skolans och förskolans barn, elever, lärare, skolledning och övrig personal får en tydlig och gemensam bild av verksamheten som grund för att diskutera behovet av förbättringsåtgärder.
- Föräldrar, avnämare och andra intressenter får en god information om skolan. De kan därigenom delta i diskussioner om skolans utveckling, få mer insyn och utifrån sina roller få ett ökat inflytande.
- Elever och deras föräldrar får ett bättre underlag för val mellan olika skolor och förskolor.
- Redovisningarna utgör också viktiga underlag för politiska beslut på lokal nivå.

Den grundläggande strukturen på kvalitetsredovisningarna är:

1. Mål
2. Resultat och måluppfyllelse
3. Analys
4. Åtgärder för utveckling

Förutsättningar

Farsta stadsdelsområde ligger i södra Stockholm med gräns mot stadsdelsområdena Vantör, Enskede/Årsta, Skarpnäck och mot Huddinge kommun. Området består av stadsdelarna Svedmyra, Tallkrogen, Gubbängen, Hökarängen, Sköndal, Fagersjö, Farsta Strand, Farstanäset och Larsboda. Här bor drygt 45 000 invånare varav ca 1/5 är barn och ungdomar mellan 0-19 år. I området finns såväl flerbostadshus som radhus och villor. Merparten av bostäderna är flerbostadshus.

Skolornas och förskolornas organisation

I Farsta stadsdelnämnd finns 8 skolenheter med totalt 11 skolor. Förskolorna, som är 32 till antalet, är organisatoriskt inordnade i grundskoleorganisationen med rektor som överordnad chef. Gubbängsskolan och Hökarängsskolan har elever i åren F-9 och Kvickenstorpsskolan endast år 7-9. Övriga skolor har år F-6. I Hästhagsskolan är förskoleklass och skolbarnsomsorg för elever i åldern sju till nio år enskilt driven. Hökarängsskolan har inom sin skolenhet ansvar för en särskola samt för Kryddgårdsskolan, som är en särskola för gravt handikappade elever.

Varje skolenhet leds av rektor med stöd av en eller flera biträdande rektorer. Under år 2006 har Sköndalsskolan gått samman med Sandåkraskolan och bildat en gemensam resultatenhet under ledning av en rektor. På samma sätt har skett med Hästahagsskolan och Magelungsskolan. I skolornas ledningsgrupper ingår förutom rektor och biträdande rektorer också förskolechefer, samt i skolor med elever i åldern F-9, en skolintendent eller en skolsekreterare.

Förskolorna tillhör organisatoriskt närliggande rektorsområde. Under respektive rektor ansvarar förskolechefer för förskolorna i området.

I stadsdelen finns också en stödenhet, som omfattar sju personer vars uppdrag är att stödja förskolans och skolans personal i att handlägga/utreda insatser för barn i behov av särskilt stöd.

Grundskolan

Vid avstämningen i september 2006 var 3 363 elever inskrivna i Farstas grundskolor. Det är en minskning med 137 elever jämfört med samma tid förra året.

Personal

Andel lärare (heltidstjänster) per 100 elever

Det genomsnittliga antalet lärare per 100 elever var vid stadsdelens elva skolor 6,25 med en variation från 5,6 till 7,0.

Antalet i skolan verksam personal (heltidstjänster) per 100 elever

Genomsnittligt hade stadsdelens skolor 13 heltidstjänster per 100 elever.

Andelen lärare med utbildning avsedd för den undervisning de i huvudsak bedriver

Andelen behöriga lärare var under år 2006 i genomsnitt 98 %.

Andel flerspråkiga elever var i genomsnitt 40 % med en variation från 6 % (Tallkrogen) till 70 % (Kvickenstorp).

I de fall klasslärare saknar kompetens i något eller några ämnen, är den vanliga lösningen att man byter ämnen med andra lärare, för att på så sätt ge eleverna den undervisning de har rätt till.

Särskolan

I Hökarängsskolan finns 5 särskoleklasser lokalintegrerade och de kallas tillsammans för Hökarängsskolans särskola. Där finns 3 s.k. grundsärklasser (Gs) och 2 träningsärklasser (Ts) med sammanlagt 30 elever.

Fritidsverksamhet bedrivs inom särskolans ram, i form av skolbarnsomsorg och korttidstillsyn (enligt LSS) för elever över 12 år. Skolbarnsomsorgen kallas Lilla Huset och korttidstillsynen, som är ny för läsåret, bedrivs i Ungdomsklubben.

Kryddgårdsskolan är en träningsärskola för elever med flerfunktionshinder på tidig utvecklingsnivå. I skolan finns 12 elevplatser fördelade på tre klasser, varav en är en hörselklass för elever med grav hörselnedsättning. I skolan finns också en integrerad fritidsverksamhet i form av skolbarnsomsorg samt korttidstillsyn (enligt LSS) för elever över 12 år.

Integrering mellan grundskola och skolbarnsomsorg

Stadsdelens skolor har i allmänhet ett väl utvecklat samarbete mellan lärare och fritidshemmens personal. Mest omfattande är samverkan i de tidigare skolåren, skolår 1-3. De båda personalgrupperna samarbetar del av dagen. Fritidshemmets personal träffar samma barngrupp under skoltid, som de har ansvar för på fritidshemmet. Samarbetet i skolåren 4-6 har ökat under senare år, då det är vanligt att fritidshemmens personal arbetar som assistenter åt barn i behov av särskilt stöd.

Personalgrupperna samarbetar vid friluftsdagar och temaarbeten. Fritidshemmens och fritidsklubbarnas personal deltar också vid utvecklingssamtal med föräldrarna och då arbetssituationen tillåter, även vid klasskonferenser.

Bland övriga åtgärder som förekommer för att få en utökad samverkan, är att skolans personal arbetar på fritidshemmet enligt ett rullande schema, för att på så sätt möjliggöra för all personal att delta på APT-möten enligt en jämn fördelning.

Skolan, fritidshemmen och fritidsklubben sambrukar också om skolans lokaler såsom gymnastiksal, slöjdsalar och klassrum. Fritidshemmen och fritidsklubben äter mellanmål i skolans matsal.

Normer och värden

Karaktäristiskt för skolorna i Farsta, är att de alla arbetar mycket aktivt med frågor kring normer och värdegrund. För att förebygga alla former av trakasserier och annan kränkande behandling, har alla utarbetat en likabehandlingsplan. På skolorna finns antimobbinggrupper, vars medlemmar görs kända för samtliga elever och personal, så att det är tydligt vilka man kan vända sig till om mobbing förekommer. Kravet på trygghet och arbetsro i skolan förutsätter att detta arbete fortsätter att prioriteras och utvecklas.

Skolorna utarbetar också tillsammans med eleverna trivseregler eller motsvarande för att tydliggöra de normer man vill ska gälla.

Flera skolor rapporterar att tydlig mobbing sällan förekommer medan andra beskriver att klimatet ibland kan vara hårt bland eleverna.

Exempel på åtgärder som vidtagits för att motverka öppen mobbing såväl som dolda, subtilare varianter är:

- att varje termin låta eleverna genomföra anonyma trivselenkäter, där man kan få en uppfattning om förekomsten av mobbing och trakasserier i skolan
- att involvera föräldrar i diskussionerna om normer och värdegrund
- att tillsammans med personalen erbjuda föräldrar utbildning i "Värdegrunden i praktiken"
- att organisera fadderverksamhet, där äldre elever tar hand om yngre
- att utse kamratstödjare i år 6-9 ("Gubbänglar" i Gubbängsskolan, "Helgon" i Kvickenstorpsskolan och "Ekisar" i Hökarängsskolan).
- att utse "kompisstödjare" i de lägre åldrarna, där de iklädda särskilda västar, utgör ett stöd för andra elever och initierar lekar.
- att då eleverna börjar på skolan i år 7 (högstadieskolorna) ha introduktionsdagar då bl.a. värdegrundsfrågorna får stort utrymme och gemensamma överenskommelser arbetas fram i klassen.

Lärande och kunskap

Farstaskolan

Matematiskt innehåll i grundskolans undervisning

Inom ramen för kompetensfonden, har förskolorna, grundskolorna och Farsta gymnasium tillsammans med Lärarhögskolan i Stockholm för tredje året drivit projektet Farstaskolan. Projektet har innehållit flera delprojekt. Ett av de delprojekt som riktar sig mot grundskolan går under benämningen ”*Matematikundervisningens innehåll*”.

I detta delprojekt har forskare och lärare i ett gemensamt forskningsprojekt arbetat med att analysera innehållet i läroplanens strävansmål. Idén är att forskare och lärare samverkar i utvecklingen av kunskaper om de förmågor som eleverna förväntas utveckla i matematik.

Projektet syftar också till att skapa modeller för hur strävansmålen kan användas för planering och som grund för bedömning av elevernas förmågor. Genom att utveckla kunskaper om kunskapsinnehållet, kan både den didaktiska forskningen och lärarna få en mera nyanserad bild av innehållet i matematikundervisningen.

Under det första projektåret 2004/2005 deltog lärare från Hästhagsskolan, Sköndalsskolan, Sandåkraskolan, och Tallkrogens skola i de lägre årskurserna (1-6) för att under det andra projektåret 2005/2006 gälla lärare från de högre årskurserna i Gubbängsskolan, Hökarängsskolan och Kvickenstorpsskolan.

Läxprojektet

Ett annat projekt finansierat av kompetensfonden har handlat om *Läxor, föräldrasamarbete och kunskapskulturer på multietniska skolor*.

Bakgrund

Barn och ungdomar träffar sina föräldrar och lärare mer än andra vuxna. Om dessa vuxna har ett förtroendefullt samarbete, är förutsättningarna för barnets skolgång mer gynnsamma än om de vuxna saknar kontakt och förtroende för varandra.

Skolresultaten i de multietniska förortsskolorna ligger lägre än riksgenomsnittets. En av orsakerna till detta kan vara de kulturkonflikter som finns mellan hem och skola om respekt, ansvar och lärande. Erfarenheter och undersökningar visar att föräldrar och barn är positiva till läxor som arrangerar lärande samtal i hemmen. Läxor om religion, politik och lärande skapar ett triangelsamarbete mellan elever, lärare och föräldrar. En förutsättning för hela

triangelns styrka är att de tre sidorna bär. Om kontakten bryts eller är svag i den ena länken påverkar det hela figuren styrka.

Projektets syfte

Projektet har syftat till att utveckla metoder och innehåll i undervisningen, där föräldrarnas kunskaper och erfarenheter används som en resurs samt att studera olika kunskapskulturers möte och vad den nya mångkulturella kunskapen består av.

Genomförande

I Kvickentorpsskolan fick eleverna i en klass i skolår 7 och i två förberedelseklasser skolår 7-8 och 8-9 fem så kallade samarbetsläxor i ämnet svenska/svenska som andra språk samt i SO-ämnena. Läxorna som skrivits i samverkan med lärarna hade följande rubriker:

- Hälsningstraditioner
- Begravningstraditioner
- Presidenter, religion och goda människor
- Kärlek och förälskelse
- Hur lär man sig bäst?

Eleverna diskuterade läxorna med sina föräldrar eller något äldre syskon. Läxorna utvärderades i en skriftlig uppgift, lärarna i intervjuer och föräldrarna på föräldramöten och i en enkät. Omdömena har överlag varit mycket positiva.

NTA

För att höja kvaliteten på undervisningen i naturvetenskapliga ämnen och teknik, har de flesta grundskolor i Farsta deltagit i NTA-projektet. (*Naturvetenskap och teknik för alla*). Det är ett skolutvecklingsprogram i naturvetenskap och teknik för lärare och elever i grundskolan. Programmet har utvecklats av Kungliga Vetenskapsakademien (KVA) och Kungliga ingenjörssakademien i samarbete med kommuner och fristående skolor.

I NTA-projektet tillämpar eleverna grundläggande naturvetenskapliga begrepp, t ex hypotes, laboration och analys samt blir förtrogna med ett vetenskapligt arbetssätt. Personalen utbildas i naturvetenskap, teknik och i NTA:s pedagogiska upplägg, vilket säkerställer att våra elever i år 1-6 får en undervisning i naturvetenskap och teknik av hög kvalitet. Deltagandet, speciellt för de yngre åldrarna, har varit väldigt positivt. År 2007 är målsättningen att alla skolor i Farsta ska delta i projektet.

SPITS

På Kvickenstorpsskolan har inom ramen för kompetensfonden genomförts två stycken SPITS-projekt (Stockholms pedagogiska IT-satsning). Det första **IT som verktyg i lärandet**, har haft till syfte att skapa en IT-miljö som inspirerar lärare och elever att i högre grad använda IT som verktyg i det dagliga skolarbetet.

En grupp lärare har fått lära sig att arbeta med digitala berättelser och att göra dokumentärfilm. En annan har fått utbildning i den senaste IT-utrustningen och programmen för att kunna hjälpa elever med olika typer av inlärningsvårigheter.

Skolan får också i projektet ett ekonomiskt stöd för att kunna köpa lämplig IT-utrustning med anknytning till projektets innehåll.

Den insikten Kvickenstorpsskolans lärare genom projektet fått när det gäller modern IT-utrustning för skolor, ledde till att man sökte ytterligare ett SPITS-projekt med namnet **ACTIVEboard – ett förändringsverktyg**.

ACTIVE-board är en interaktiv whiteboard som är framtagen för att användas i skolbruk och som där den använts, bidragit till väsentligt förbättrade studieresultat.

Samtliga 27 klassrum utrustades med en ACTIVEboard och personalen har fått en gedigen utbildning för att kunna använda alla de möjligheter det nya verktyget ger.

Läsutveckling

Samtliga grundskolor i stadsdelen har med stadsdelsförnyelsepengar och i samarbete med utbildningsförvaltningens bibliotekskonsulter fått möjlighet att rusta upp och utveckla sina skolbibliotek. Dessa har fått en ordentlig ansiktslyftning, moderniserats och kunnat återta sin plats som skolornas pedagogiska och kulturella centrum. De möjligheter man nu fått att köpa in mer utländsk barn- och ungdomslitteratur har givit bättre förutsättningar till lästräning och läsglädje för **alla** elever.

Samtliga skolor använder sig av läsutvecklingsschemat LUS och avläser elevernas utveckling två till tre gånger per år. I maj 2006 hade skolorna följande resultat:

Tabellen visar de fem senaste årens resultat vad gäller den andel av eleverna som under i slutet av år 3 uppnått LUS-mål 15 respektive den andel elever som i slutet av år 6 uppnått LUS-mål 18a.

	År 3	År 6
2002	70 %	72 %
2003	78 %	81 %
2004	82 %	73 %
2005	81 %	71%
2006	81 %	79 %

Resultatet visar på en glädjande ökning med åtta procentenheter av den andel av eleverna som uppnått LUS-mål 18a i år 6.

Nationella prov i år 5

Redovisning av det för skolorna genomsnittliga andelen elever i procent som på de nationella proven för år 5, under de fem senaste åren nått minst godkänt i svenska, engelska och matematik.

	Svenska	Engelska	Matematik
2002	89 %	85 %	86 %
2003	88 %	93 %	90 %
2004	87 %	89 %	85 %
2005	87 %	89 %	81 %
2006	90 %	91 %	92 %

Resultatet från år 2006 varierade mellan skolorna i svenska från 65 % - 100 %, i engelska från 81 % - 100 % och i matematik från 65 % - 100 %. Utvecklingen i samtliga ämnen är positiv och i matematik har en anmärkningsvärd och glädjande förbättring av resultaten skett.

Nationella prov i år 9

Redovisning av det för skolorna genomsnittliga andelen elever i procent som på de nationella proven för år 9, nått minst godkänt i svenska, engelska och matematik.

	Svenska	Engelska	Matematik
2002	95	93	90
2003	95	91	84
2004	90	95	88
2005	94	95	82
2006	93	88	79

Resultaten från år 2006 varierade mellan skolorna i svenska från 85 % - 100 %, i engelska från 75 % - 94 % och i matematik från 63 % - 89 %.

Behörighet till gymnasieskolan elever i % 2001-2006

	2006	2005	2004	2003	2002	2001
Skolor	Behörighet	Behörighet	Behörighet	Behörighet	Behörighet	Behörighet
Gubbängen	93,6	93,1	96,6	91,2	89,3	89,5
Hökarängen	87,4	85,6	73,7	75	88,6	83,1
Kvickenstorp	74,3	76,8	86,2	81	88,6	87
Genomsnitt sdn	85,1	84,9	86,2	82,7	88,8	86,5
Genomsnitt för stadens kommunala skolor	85,9	88,4	89,1	89,3	88,3	87,8

För stadsdelens tre högstadieskolor, ligger genomsnittet för andelen behöriga till gymnasieskolan i stort sett lika som stadens genomsnitt. Variationerna inom stadsdelen är

stora. Hökarängsskolan har de två senaste åren avsevärt lyckats öka andelen behöriga elever för gymnasieskolan. Kvickenstorpsskolan har gått åt motsatt håll medan Gubbängsskolan ligger på en ganska stabil hög nivå.

Meritvärde (ett poängberäknat genomsnittsvärde för avgångsbetygen i år 9) 2001-2006

Skolor	2006	2005	2004	2003	2002	2001
	Meritvärde	Meritvärde	Meritvärde	Meritvärde	Meritvärde	Meritvärde
Gubbängen	226,9	214	226	217	209	217
Hökarängen	205,7	199	173	174	195	200
Kvickenstorp	172,7	193	199	179	192	191
Genomsnitt sdn	201,7	202	201	191	198	202
Genomsnitt för stadens kommunala skolor	209,4	218,2	217,5	217	214	212

Siffrorna för meritvärdet visar samma tendens som behörigheten för gymnasieskolan: Hökarängsskolan har de senaste två åren gjort betydande framsteg. Även Gubbängsskolan har, framförallt under senaste året, avsevärt förbättrat sitt meritvärde, medan Kvickenstorpsskolan backar jämfört med 2005 års resultat.

Exempel på åtgärder med anledning av brister i måluppfyllelsen

- Samtliga lärare och skolledare i stadsdelens kommunala grundskolor har under året deltagit i ett stort kompetensfundsprojekt som syftar till en förbättrad betyg- och bedömaröverensstämmelse mellan lärare, skolor och stadsdelar.
- Åtgärdsprogram upprättas för alla elever som riskerar att inte nå målen. Programmen utformas tillsammans med elev och föräldrar och följs upp kontinuerligt.
- För elever utan kunskaper i svenska språket eller med mycket begränsade sådana, anordnas studiehandledning på elevernas modersmål.
- Undervisning i svenska som andraspråk sätts in redan i förskoleklassen.
- Under sport-, påsk- och novemberlov anordnas extraundervisning.
- Eleverna nivågrupperas i svenska, engelska och matematik.
- Speciallärarna har tidsbegränsade intensivkurser för svagpresterande elever i basämnen.
- Läxhjälp anordnas efter skoldagen för elever som behöver det.
- Genom att utveckla arbetet med Portfoliomethoden, ges eleverna en större medvetenhet och ett större ansvar för sin egen kunskapsutveckling.

- Samarbetet mellan arbetslagen och lärarna i elevernas modersmål intensifieras, så att tvåspråkiga elever får så bra förutsättningar som möjligt.
- År 7 – 9 inleds med en inskolningsvecka, då elevernas bl.a. övas i studieteknik och mötesteknik samt hur man använder biblioteket.

Elevernas ansvar och inflytande

Exempel på mål:

- Vi utformar tydliga och utvärderingsbara kunskapsmål, som eleverna förstår.
- Vi utvecklar arbetet med åtgärdsprogram för elever i behov av särskilt stöd, i syfte att nå en ökad delaktighet, som ett led i att nå en högre måluppfyllelse.
- Eleverna ska ges många tillfällen att dela med sig av sitt lärande och ta del av andras lärande.
- Individuella utvecklingsplaner upprättas för varje elev i samråd med förälder och eleven själv.
- Arbetet med Portfolio utvecklas. Där planerar, dokumenterar, reflekterar och utvärderar eleven sitt arbete.
- Vi ska utse, utbilda och motivera elever som elevskyddsombud (år 7-9).

Resultat

- Arbetet med att översätta lokala kravnivåer och kriterier som är anpassat till eleverna har kommit en bra bit på väg.
- Målen tydliggörs allt oftare i skolvardagen. De är lättillgängliga och finns t.ex. anslagna i klassrummen, utvalda delar finns i Portfoliopärmarna o.s.v. Därmed är målen lätta att hänvisa till och att utgå från i skolarbetet.
- Utvecklingssamtalen har fått ett allt tydligare mål- och resultatfokus.
- Olika former för elevernas inflytande över och ansvar för skolans verksamhet utvecklas: t.ex. att vara kompisstödjure, ta hand om utlåningssystem på rastverksamhet eller i bibliotek och att hjälpa till i skolmältiden.
- Alla skolor har klassråd och elevråd. Många har också ett särskilt matråd.
- Elevskyddsombud i år 7-9 har deltagit i tre utbildningsdagar och ingått i skolans arbetsmiljöutskott.

Åtgärder för utveckling

- Att utifrån Skolverkets ”Allmänna råd och kommentarer” fortsätta arbetet med att utveckla enkla, användbara och kommunicerbara individuella utvecklingsplaner.
- Det är angeläget att vara vaksam på tendenser till ”målinflation”, där alltför många delmål riskerat att få en splittrande effekt på elevernas lärande.
- Arbetet med åtgärdsprogram ska inriktas än mer mot elevers och föräldrars ökade delaktighet.
- Lärarna ska få fortbildning i elevaktiva arbetssätt.

Samverkan med föräldrar

Mål

Övergripande mål för skolorna har varit att föräldrarna alltid ska vara välkomna till skolan och att samverkansformer ska finnas som ger föräldrarna insyn i skolarbetet och reella möjligheter till inflytande och delaktighet.

Resultat

I den senaste stora brukarundersökning som USK (utrednings- och statistikkontoret) genomförde, visade att 88 % av föräldrarna i skolår 3, 6 och 9 var ”mycket nöjda” eller ”ganska nöjda” med skolans arbete i stort och med sina möjligheter till insyn, inflytande och delaktighet.

Föräldrarnas medverkan i det direkta skolarbetet, sker oftast genom att de deltar som en resurs vid idrottsdagar, lägerskolor, temadagar och utflykter.

Andra former av brukarinflytande sker genom skolornas samarbete med föräldraföreningen, anordnande av föräldramöten, klassombudsmöten, utvecklingssamtal, öppet hus och genom att bjuda in föräldrar till föreläsningar på skolan eller till elevers redovisningar.

Åtgärder för utveckling

Föräldrarnas möjligheter att kommunicera med skolans personal via e-post ska förbättras genom att stadsdelens skolor får en fungerande anslutning till Skolwebben.

Bedömning och betygssättning

Bedömningsinstrument

För att bedöma elevernas kunskapsutveckling, använder sig skolorna av läsutvecklingsschemat LUS, Stockholmsproven i år 3 och 7, nationella prov i år 5 och 9 samt betygen från och med år 8. Allt fler skolor använder sig också av Portfoliomethoden, för att eleverna själva ska få en tydligare uppfattning om sin egen kunskapsutveckling.

För att erhålla rättvisa och jämförbara bedömningar, arbetar skolorna mycket aktivt med att förbättra bedömaröverensstämmelsen lärare emellan. Stockholmsprov och nationella prov rättas ofta av lärare i grupper. Under året har samtliga lärare och skolledare deltagit i en av

kompetensfonden finansierad storsatsning just när det gäller att förbättra lärares bedömaröverensstämmelse.

För att göra rättvisa bedömningar är det också viktigt att målen och dess innebörd i alla ämnen görs tydliga och förklaras, så att alla elever och deras föräldrar förstår dem. Det är en viktig uppgift, som skolorna arbetar aktivt med och som kräver extra ansträngningar i områden med hög invandrartäthet.

Utvecklingssamtal

Elever, föräldrar liksom personalen är överlag mycket nöjda med utvecklingssamtalen. Det finns en stor benägenhet att ständigt vilja utveckla och förbättra samtalen i riktning mot en ökad målstyrning och delaktighet.

Utvecklingssamtal hålls minst en gång per termin och förbereds genom att ett underlag skickas ut till hemmen före samtalet, så alla parter kan komma väl förberedda. Många föräldrar påpekar också fördelen med att se och bli delaktiga i sitt barns utveckling genom portfolion.

Förskolan

I stadsdelen var i september 1 498 barn inskrivna i 32 kommunala förskolor. Det innebär en ökning med 130 barn jämfört med samma tid förra året. Förskolorna leds av 13 förskolechefer, som i sin tur har områdets rektor, som sin närmaste chef.

Personal

Andel barn per årsarbetare (heltidstjänster) i förskolan

Det genomsnittliga antalet barn per årstidsarbetare var vid stadsdelens 28 förskolor 3,9.

Andel medarbetare med pedagogisk högskoleutbildning

Genomsnittligt hade 33% av personalen på stadsdelens förskolor pedagogisk högskoleutbildning.

Arbetet med att minska barngrupperna – barnomsorgsgarantin

Förändring av antalet barn per avdelning

	Antal avd. 2006	Antal barn inskrivna 31/12 06	Snitt per avdelning 2006	Antal avd. 2005	Antal barn inskrivna 31/12 05	Snitt per avdelning 2005	Snitt per avdelning 2004
Barn 1-3 år	38	475	12,5	34	442	13,0	13,5
Barn 3-5 år*	46	692	15	38	628	16,5	16,2
Barn 1-5 år	19	279	14,7	17	287	16,9	16,3
Summa	103	1446	14,0	89	1 357	15,2	15,3

**Här ingår fem avdelningar där man f.n. enbart har 3-4-åringar och ett snitt på 14 barn per grupp samt fem avdelningar med enbart 4-5-åringar.*

Vid årsskiftet 2006/2007 var 89 st. fler barn inskrivna i Farstas kommunala förskolor än vid samma tid året innan.

Ett fortsatt arbete med utbyggnad av fler förskoleavdelningar har skett under 2006. Under året har 14 nya avdelningar öppnats, vilket inneburit en utökning med 197 platser. De avdelningar som öppnats under 2006 ligger i Tallkrogen, Gubbängen, Sköndal, Centrala Farsta, Fagersjö och Farsta strand. För att tillgodose behovet av nya förskoleplatser, har förvaltningen samtidigt arbetat med flera alternativ – t.ex. inrättat förskoleavdelningar i tomma skollokaler byggt mobila paviljonger och planerat för nya förskolor i anslutning till nybyggnation.

Det genomsnittliga antalet barn per avdelning har under året minskat med 0,5 på avdelningar för barn i åldern 1-3 år, medan avdelningar för barn i åldern 3-5 år och 1-5 år minskat med 1,5 respektive 2,2. Genomsnittet för samtliga håller sig dock väl inom den beslutade normen om högst 14 barn på avdelningar 1-3 år och 18 på avdelningar 3-5 och 1-5 år.

Målen för förskolan

Förskolorna har i allmänhet i sin kvalitetsredovisning formulerat en årscirkel eller motsvarande med tydlig beskrivning av vad man ska fokusera under olika tider på året. I årsplanen finns inlagt utarbetande/revidering av mål, arbetssätt, uppföljning, utvärdering och analys.

Utvärderings- och förbättringsarbetet på förskolorna har lett till följande prioriterade utvecklingsområden:

- Förbättrade former för dokumentation (bl.a. med hjälp av utvecklade observationsscheman och Portfoliomethodiken).
- Individuella utvecklingsplaner.
- Språkutveckling.
- Personalens kompetensutveckling i form av studiebesök, föreläsningar, läsecirklar och uppbyggande av nätverk..

Personal och förskolechefen planerar läsårets verksamhet med utgångspunkt från varje barns behov och barngruppernas sammansättning. Då det gäller barn med särskilda behov, kan förskolorna ta hjälp av stödenheten, förskolepsykologen eller talpedagogen. Det kan t.ex. resultera i att förskolan för kortare eller längre tid får förstärkta resurser personellt eller att man får resurser för att ha ett nedskrivet antal barn på den aktuella avdelningen.

Kvalitetsredovisningen

Ett exempel på hur en förskola skaffar underlag för att utarbeta sin kvalitetsredovisning ser ut så här:

- Gemensamma utvärderingsdagar och planeringsdagar och för all personal
- Avdelningarnas verksamhetsberättelser som sammanställs en gång en gång varje termin.
- Utvecklingssamtal med personal
- Arbetsplatsträffar en gång i månaden
- Föräldramöten
- Personalens utvecklingssamtal med föräldrar
- Personalens tankar när de samtar och lyssnar på barnen under samlingar och övrig tid på den åldersnivå som barnen befinner sig på.

Normer och värden

Stadsdelens förskolor arbetar aktivt och medvetet med värdegrundsfrågorna. När det gäller hänsyn och samspel med andra, strävar de vuxna hela tiden efter att vara goda förebilder för barnen. Regler och turtagning tränas i de dagliga rutinerna och i grupplekar. Barnens inlevelseförmåga tränas i rollekar och i den dagliga samlingen betonas att människor kan vara väldigt olika men att alla har lika värde.

Personalen arbetar medvetet med att utveckla möjligheterna att ta del av de många olika kulturer som finns representerade på förskolorna, deras musik, deras lekar och övriga traditioner.

För att utveckla barnens empatiska förmåga har på flera håll faddersystem införts, så att de äldre barnen får ta ett extra ansvar för dem som är nya på avdelningen.

Miljöarbete

Förskolans åtagande när det gäller miljö består i att minska sopmängden, minska/hålla nere energiförbrukningen, köpa eko-mjolkprodukter/kravmärkta basvaror och att värna om vår miljö. Det görs t.ex. genom att källsortera papper, aluminium, mjölkkartonger osv. Man komposterar matrester, släcker onödig belysning och använder ej torkskåp i onödan, använder lågenergilampor så mycket som möjligt.

Med stöd av Friluftsförbundet har dessutom har flera förskolor Mulle/Knytte/Knopp-verksamhet, där barnen konkret får lära sig om kretsloppet.

Utveckling och lärande

Förskoleprojektet

Som ett delprojekt av kompetensfondens *Farstaskolan*, har för tredje året ett projekt inriktat mot förskolan genomförts. Syftet är att genom kooperativa läroprocesser utveckla ett närmare samarbete mellan Farstas förskolor, lärarutbildningen och forskningen vid Lärarhögskolan i Stockholm. I samråd med förskolecheferna har tre områden vaskats fram och kring dessa områden har tre nätverk byggts upp:

- **Språk och kommunikation**
- **Innemiljön**
- **Natur och teknik**

Från varje förskola i Farsta har två pedagoger deltagit i ett av dessa nätverk. Nätverken har träffats en halv dag varje månad och letts av en erfaren handledare/nätverksledare. De som deltar i nätverket har därefter fört sina erfarenheter vidare med hjälp av dokumentation till den egna förskolan på planeringsmöten. I nätverken utvecklas ett tänkande kring den teoretiska grunden och filosofin bakom dokumentation, samt strategier och redskap för dokumentation. Dokumentationerna fokuserar och granskar framförallt frågor kring lyssnandets pedagogik, det kompetenta barnet, barns samlärande, begrepp som redskap i lärandet, estetiska läroprocesser och miljön som en extra pedagog.

Utvärdering av projektet har skett genom att en licentiand har följt arbetet i nätverken och analyserat och värderat processerna. Hon har regelbundet återfört analyserna till nätverksledarna för diskussion och reflektion. På så sätt har förändringsprocesserna i nätverken utmanats.

Förskoleprojektet har varit mycket lyckat och givit Farstas förskolor inspiration, nytänkande och utveckling. Så här skriver en förskola i sin kvalitetsredovisning:

”Farstas nätverk har bidragit till att pedagogerna har haft mycket diskussioner om en ny barnsyn. Att lyssna mycket till barnen, deras kompetens och åsikter. Ett nytt arbetssätt är på väg att utvecklas.”

Ett stort antal av pedagogerna i Farsta har därutöver gått en 5-poängskurs i Naturvetenskap på LHS under vetenskaplig ledning av professor Gunilla Dahlberg.

IT inom förskolan

Inom förskolan har under året genomförts kompetensfondsprojektet **FIFFIT** (Förskolorna i Farstas Förkovran i Informations Teknik), där all personal utbildas i IT-användning på en anpassad nivå i förhållande till sina förkunskaper, från en grundläggande utbildning för dem som helt saknar IT-vana, till fortbildning av en *datainspiratör* på varje förskola. Den personen ska sedan kunna agera spjutspets för den fortsatta datautvecklingen på enheten.

Varje förskola har i projektet också erhållit datautrustning för ca 15 tkr per enhet.

Med hjälp av projektet får förskolan i Farsta betydligt förbättrade förutsättningar att utveckla användandet av IT som ett naturligt redskap i det pedagogiska arbetet i allmänhet och för dokumentationen av barns lärande i synnerhet.

Under våren tillsatte förvaltningen en IT-samordnare för de pedagogiska verksamheterna. Hans arbete har betytt väldigt mycket för att få struktur på IT-användningen inom förskolan.

Individuell utvecklingsplan

Ett gemensamt åtagande för förskolorna i Farsta är att varje barn ska ha en individuell utvecklingsplan. Under året observerar pedagogerna sina ansvarsbarn utifrån ett utvecklingsschema med punkterna: språklig, motorisk, social, emotionell, och kognitiv utveckling. Iakttagelserna dokumenteras och bildar underlag för utvecklingssamtalen med föräldrarna, då barnets individuella utvecklingsplan formuleras.

Barnens utvecklingsplaner, som följer med vid avdelningsbyten och följer med till förskoleklassen, används vid uppföljningssamtal, överlämnandesamtal och av pedagogerna då de planerar den framtida organisationen av verksamheten.

Extra fokus läggs på språkutvecklingen, då även det är ett gemensamt åtagande för Farstas förskolor. Förutom att personalen strävar efter att använda ett vardat språk, tala tydligt och benämna saker vid deras rätta namn, använder man sig också av mer konkreta metoder såsom

spel, språkpåsar, flanosagor, sång, rim och ramsor. Man läser mycket för barnen och uppmuntrar dem att återberätta sagan eller olika händelser.

I syfte att stimulera de större barnens fantasi, läses sagor utan bilder eller bara början på en saga, så att barnen själva får fantisera vidare och berätta vad de tror ska hända. För de barn som behöver extra språkträning, används en språkpedagog som arbetar med olika språkgrupper.

Från det att barnen är fem år använder sig förskolorna i stadsdelen av läsutvecklingsschemat LUS. Resultaten överlämnas sedan till förskoleklassen i respektive skola.

I rörelsedrama, gymnastik i gymnastiksal och simlek, ges barnen möjlighet att utveckla sin grovmotorik.

Barnens inflytande

Personalen lägger upp arbetet med utgångspunkt från barnens ålder och mognad. Barnen pratar eller uttrycker tankar och viljor på olika sätt. De minsta som ännu inte har ett språk, pekar och visar och kan på så sätt uttrycka vad de vill. De äldre uttrycker samma sak med ord. Personalen är lyhörd för de olika uttryckssätten.

På flera förskolor avslutas varje dag med en samling, då barn och personal har en utvärdering av dagens innehåll och arbetssätt. Genom att barnen får vara med och fatta beslut tillsammans med andra barn och sina pedagoger, utvecklar de en förmåga att kompromissa och respektera varandra.

Vid förfrågan sade barnen på en 3-5-årsavdelning att de får bestämma om:

- Vilka lekar de ska leka
- Vilket material de vill ha
- Vem/vilka de vill leka med
- Vilka leksaker de vill ta med sig till förskolan
- Vilken väg de ska gå till skogen

Barnen har också inflytande på vilket tema som man arbetat med på avdelningen.

Med de stora barnen har pedagogerna ofta ”barnmöten” eller motsvarande, när det är saker som ska bestämmas för att få verksamheten att fungera för alla. En förskola har gått över till att kalla dessa möten ”demokratiråd”, för att få in begreppet demokrati och diskutera vad ordet betyder.

Många förskolor tillämpar ett faddersystem, där de mindre barnen får en fadder bland de äldre. Därutöver har barnen olika ansvarsområden, t.ex. för material, städning och som matvärdar. Barnen tar i allmänhet mycket allvarligt på det ansvar de tilldelats.

Samverkan

I samband med att ett barn börjar i förskolan, inbjuds föräldrarna till invänjningssamtal och lite senare även till ett uppföljningssamtal av invänjningen.

Grovplaneringen för varje avdelning distribueras till föräldrarna inför terminsstart.

Den dagliga informationen om sitt barn får föräldrarna sen via en dagbok som följer barnet och/eller muntligen via s.k. tambursamtal. Väggdokumentation ger en inblick i vad som skett under dagen. Dokumentationen kan bestå av arbeten barnen gjort och/eller bilder tagna med digitalkamera från dagens aktiviteter.

Vid de terminsvisa utvecklingssamtalen, redogör personalen för barnets utveckling och eventuella behov av stöd. Ofta har varje barn också en kontaktbok, där föräldrarna löpande hålls informerade om barnets utveckling.

Föräldramöten hålls på varje avdelning en till två gånger per år, där verksamheten presenteras och diskuteras.

På de flesta förskolorna finns föräldraråd eller motsvarande, där fördjupade diskussioner med föräldrarepresentanter äger rum. Föräldraråden sammanträder vanligtvis två till fyra gånger per år.

Därutöver förekommer föräldrakontakter av lättsammare slag som ”drop-in-kaffe”, gårdsfester, soppmiddag och ”fixarkvällar”, där föräldrar ger praktisk hjälp till förskolan.

Inför ett barns flytt till ny avdelning, sker överflyttningssamtal och inför övergången till förskoleklass trepartssamtal, där förskolepersonal, föräldrar och förskoleklasspersonal träffas och förbereder skolstarten.

Vad gäller barn, som är i behov av särskilt stöd, kan förskolorna via stadsdelens stödenhet få personalförstärkning till sin enhet. Barnen får också en tätare uppföljning och utvärdering av vidtagna åtgärder (vid behov tillsammans med logoped, sjukgymnast etc. från habiliteringen eller från stödenheten).

Fritidshemmen

I september 2006 var 1 161 barn inskrivna i stadsdelens fritidshem, vilket är 14 barn färre än året innan.

Personal

Andelen elever per årsarbetare på stadsdelens fritidshem är i genomsnitt 15,5 med små variationer skolorna emellan.

Andelen medarbetare på fritidshemmen med pedagogisk högskoleutbildning är i genomsnitt 62 % och andelen medarbetare med barnskötarutbildning i genomsnitt 24 %.

Barngrupperna

Barnen på fritidshemmen är i allmänhet mellan sex till nio år. Den pedagogiska utmaningen är att organisera verksamheten i mindre grupper, så att den fungerar optimalt. Det sker med hänsyn taget till bl.a. barnens ålder, behov av särskilt stöd, intresseval och eventuella syskon.

Utvecklingsarbetet har mycket handlat om personalens kompetensutveckling vad gäller förhållningssättet till barn i behov av särskilt stöd.

Samarbetet med förskolorna är också ett viktigt utvecklingsområde, för att barnens start på fritidshemmen och grupsammansättningen där ska bli så bra som möjligt.

Kvalitetsarbetet

Ett mål är att varje fritidshem ska ha ett verksamhetsförankrat och uppdaterat styrdokument, som anger hur enheten tolkar skolans övergripande målsättning utifrån nationella styrdokument. Uppföljning och utvärdering av verksamheten sker i arbetslagen samt via brukarundersökningar till elever och föräldrar.

För utvärdering och långsiktig planering använder fritidshemmen normalt fyra dagar per år. För uppföljning och planering av de närmaste veckornas verksamhet är ett kvällsmöte per månad vanligt. Pedagogerna har barnfri tid som oftast är sex timmar per vecka. Den används till gemensamma möten och enskild och gemensam planering.

Därutöver förekommer ”kategorimöten”, där respektive personalkategori utbyter idéer och erfarenheter, planerar aktiviteter, samt har kompetensutvecklande läsecirklar.

Normer och värden

I allmänhet trivs barnen bra på fritidshemmen i stadsdelen. I den brukarundersökning USK genomförde under våren 2005, var 89% av föräldrarna ”nöjda” eller ”mycket nöjda” med

fritidshemmens verksamhet. Även personalen upplever att barnen är trygga och har det bra på fritids. Personalen försöker hela tiden hålla arbetet med normer och värden aktuell och strävar efter att hålla en konsekvent linje mot alla former av trakasserier, mobbing eller andra kränkningar. Fritidspersonal ingår ofta i skolans mobbingteam och elevernas individuella utvecklingsplaner omfattar allt oftare även situationen på fritidshemmet.

Mål för fritidshemmets normer och värden

Ett exempel på mål för normer och värden från en av våra skolors fritidshem ser ut så här:

Mål:

- **Kunna ha ordning på sina saker**
- **Kunna stå för vad man gjort**
- **Kunna leka självständigt och i grupp**
- **Använda ett vårdat språk**
- **Kunna följa gemensamma regler**
- **Kunna vänta på sin tur**
- **Kunna sitta med i en samling**

Lärande och inflytande

Barnen har stora möjligheter att både kunna välja och föreslå aktiviteter. På fritidshemmen erbjuds bild, drama, fri eller organiserad lek, skapande verksamhet, utevistelse, rörelse m.m. Personalen stöttar, vägleder och hjälper barnen på olika sätt t.ex. vid konflikter eller när barnet av andra anledningar inte mår bra.

Ofta förekommer dagliga samlingar, där samtal förs om aktuella händelser i barnens liv, samt om aktiviteter som har eller ska genomföras.

De större barnen får leda och föreslå aktiviteter på fritidshemmen. Tillsammans med en pedagog planerar, genomför och utvärderar de en aktivitet. Det kan röra sig om pyssel, lekar, showträning, utflykter m.m.

Mål för fritidshemmets lärande och inflytande

Exempel på mål för lärande och inflytande hämtat från en av våra skolors fritidshem:

- **Kunna tillreda sitt eget mellanmål**
- **Kunna färdas med allmänna kommunikationsmedel**
- **Kunna svara och ringa i telefon**
- **Kunna adress, telefonnummer och födelsedag/år**
- **Kunna ta ansvar för att gå till och från fritidshemmet själv**
- **Kunna lyssna på, samarbeta och respektera andra barn och vuxna**
- **Kunna framföra sina åsikter och argumentera för dem på ett bra sätt**
- **Kunna delta i grovmotoriska inne- och utelekar**
- **Kunna delta i finmotoriska övningar**

Samverkan

Personalen på fritidshemmet har fått daglig information om barnen från lärarna, om det varit något av vikt som de måste vara uppmärksamma på. När det varit aktuellt med upprättande av åtgärdsprogram, pedagogisk kartläggning och elevvårdskonferens angående något barn har de medverkat och vice versa. Lärarna har fått information om det varit något speciellt runt något barn på fritidshemmet.

För information och diskussion bjuds föräldrar in till möten om fritidshemmets verksamhet en till två gånger per år. Därutöver förekommer föräldraträffar av mer informell karaktär. Att t.ex. bjuda föräldrarna på en soppkväll, kan locka betydligt fler deltagare än ett vanligt föräldramöte.

Representanter från fritidshemmen deltar ofta också i skolornas olika former av organiserad samverkan med föräldraföreningen.

USK:s brukarundersökning visar ändå på att föräldrarnas möjlighet till inflytande på fritidsverksamheten på många skolor är ett förbättringsområde.

Mål för fritidshemmets samverkan

Ett exempel på mål för samverkan hämtat från en av våra skolors fritidshem:

- **Att få kunskap om det lokala föreningsutbudet**
- **Sommarverksamhet**
- **Samverkan med förskoleklassen, skolan och mellanstadieverksamheten**